

VASELE AMFOROIDALE MEDIEVALE TIMPURII DIN VESTUL ȘI NORD-VESTUL ROMÂNIEI

Dan Băcuet-Crișan

I. *Limite geografice. Motivație. Metodologie*

Spațiul geografic vizat este delimitat la nord de lanțul Țibleș-Gutâi-Oaș, granița de stat a României la vest, râul Mureș la sud și Carpații Occidentali spre est (Pl. I/1).

Aceste vase ceramice au fost destinate în exclusivitate păstrării și vehiculării lichidelor, unele exemplare erau prevăzute cu una sau două torți, iar altele nu aveau nicio toartă. Vasele aflate în discuție apar în literatura de specialitate sub mai multe denumiri: ulcioare, vase amforoidale, iar în unele cazuri carafe.

Deoarece, în multe cazuri, materialul arheologic descoperit este atât de fragmentar încât este imposibil să știm dacă vasul a fost prevăzut cu toartă/toarte sau nu, în vederea analizei ceramicii, noi optăm pentru utilizarea termenului general de *vas amforoidal*.

Pentru perioada medievală timpurie, datorită proporției în care este prezentă în siturile cercetate arheologic, ceramica rămâne încă principalul indicator cronologic. În vestul și nord-vestul României, pentru secvența cronologică cuprinsă între a doua jumătate a secolului VII și secolul XIII, formele ceramice atestate sunt oala fără toarte, tăvița, țestul, strachina, castronul, ulciorul/carafa/vasul amforoidal, cupa/paharul¹, capacul², opaițul³, vasul cu gât canelat și căldarea de lut.

În prezentul demers dorim să analizăm vasele amforoidale medievale timpurii descoperite în vestul și nord-vestul României și să propunem o clasificare tipologică și cronologică a acestora. Atingerea unui astfel de obiectiv nu este o sarcină ușoară, deoarece, deși vasul amforoidal face parte din vesela ceramică a secolul VII-XIII este totuși o formă ceramică mai rar întâlnită.

Dificultatea este sporită și de următoarele situații constatate:

- a. cu toate că (după cum precizăm și mai sus), pentru perioada medievală timpurie, ceramica rămâne încă principalul indicator cronologic, aceasta este descrisă/prezentată superficial;

¹ D. Băcuet-Crișan, „Forme ceramice rare din secolele VII-X, descoperite în Depresiunea Silvaniei”, în *AMCS*, VI (2007), p. 168, fig. 4/1-2.

² *Ibidem*, p. 169, fig. 6/2.

³ *Ibidem*, p. 168, fig. 6/3.

- b. dacă totuși este menționată prezența vaselor amforoidale (fragmente de vase sau vase întregi), nu ne sunt oferite informații privind culoarea, pasta, degresantul, decorul, și tehnica de modelare;
 - c. unele descoperiri sunt prezentate în text, dar nu sunt redată grafic;
 - d. există și cazuri de descoperiri redată grafic, dar fără scară grafică;
 - e. din descoperirile cartate, numai un singur exemplar s-a păstrat întreg, unul este întregibil, iar celelalte constau în porțiuni mai mari sau mai mici de vase;
 - f. în majoritatea cazurilor, datorită caracteristicilor fragmentelor ceramice păstrate, este imposibil să stabilim dacă vasul avea toartă/torți sau nu;
 - g. posibilitatea existenței și a altor descoperiri nepublicate până în prezent.
- În rândurile ce urmează vom analiza descoperirile arheologice publicate în literatura de specialitate, utilizând informațiile (așa cum sunt ele) furnizate de autorii descoperirilor/cercetărilor.

II. Descrierea ceramicii (tehnica de modelare, pasta, decorul).

Pentru vestul și nord-vestul României am cartat nouă puncte arheologice cu descoperiri de vase amforoidale, puncte aflate pe teritoriul a șase localități (Pl. I/2).

Din așezarea de la Nușfalău „Țigoiul lui Benedek” (jud. Sălaj) provin două fragmente de vase amforoidale, ambele descoperite în timpul cercetărilor din anul 1978⁴. Datorită dimensiunilor reduse ale fragmentelor ceramice păstrate nu putem preciza dacă cele două recipiente au fost prevăzute cu toarte sau nu.

Primul fragment ceramic (Pl. II/1) este de culoare gălbui-cărămizie și provine de la un ulcior/vas amforoidal lucrat la roata rapidă, fapt ce a determinat existența pe suprafața interioară a coastelor/canelurilor/inelelor⁵. Pasta este degresată cu nisip cu pietricele și mică. Suprafața exterioară este decorată cu mai multe caneluri/inele plasate pe umărul vasului.

Al doilea fragment (Pl. II/2) este de culoare gălbui-cărămizie cu pete cenușii, provenit de la un ulcior/vas amforoidal lucrat la roata rapidă⁶. Pe suprafața interioară sunt prezente coastele/canelurile/inelele rezultate în urma modelării vasului, iar pe suprafața exterioară există un decor realizat prin incizare în pasta moale și care constă într-o bandă de linii drepte trasate foarte fin.

⁴ Al. V. Matei, „Repertoriul de așezări și descoperiri aparținând sec. IV-IX de pe teritoriul județului Sălaj”, în *AMP*, III (1979), p. 481-482.

⁵ D. Băcuet-Crișan, „Așezarea medievală timpurie de la Nușfalău „Țigoiul lui Benedek” (jud. Sălaj)”, în *Marmatia*, 8/1 (2005), p. 270, pl. III/1.

⁶ *Ibidem*, pl. III/13.

La Bobota „Pe vale” (jud. Sălaj), în cuptorul C. 1/2003⁷, a fost descoperit un fragment (Pl. II/3) din gura unui vas amforoidal de mici dimensiuni, gălbui în exterior și cenușiu în interior⁸. Pasta vasului a fost degresată cu nisip fin și paiețe de mică. Pereții subțiri și caracteristicile pastei indică faptul că vasul a fost modelat la roata rapidă.

De la Sânnicolau de Beiuș „Dealul bisericii” (jud. Bihor) provine un fragment de vas amforoidal cu gâtul înalt, prevăzut cu o singură toartă (Pl. IV/3). Vasul este modelat dintr-o pastă grosieră de culoare cărămiziu-gălbui⁹. Nu se precizează tehnica de lucru a vasului și astfel nu știm dacă a fost modelat la roata înceată sau la roata rapidă.

La Biharea (jud. Bihor), în diverse puncte, au fost descoperite mai multe fragmente de vase amforoidale. Un fragment din gâtul unui astfel de vas a fost descoperit la Biharea „Grădina SA-Baraj”, în atelierul de meșteșugar cercetat în anul 1977¹⁰. Din punctul Biharea „Lutărie 1”, Locuința nr. 6 (cercetată în anul 1973) provin fragmente de la un vas amforoidal de culoare cărămiziu-gălbui, ornamentat cu striuri rare, adânci și alte trei fragmente se pare tot de la un vas amforoidal pe care s-au mai păstrat urme de pictură neagră sau maronie¹¹. Alte fragmente din astfel de vase au mai apărut la Biharea „Cetatea de pământ-incintă. Zona de sud-vest” („Măr”) (Pl. IV/2) în Locuința nr. 3¹². Tot de la Biharea „Zona cetății de pământ” mai este semnalat un fragment (Pl. IV/1) din gura unui vas amforoidal lucrat la roata înceată¹³.

Descoperirile de la Biharea sunt extrem de interesante, însă din păcate autorul cercetărilor nu ne oferă informații clare despre tehnica de modelare a acestor vase, cel mult aflăm că au fost lucrate la roată! O altă problemă este cea a redării grafice a vaselor amforoidale, un singur exemplar fiind prezentat din punctul Biharea „Cetatea de pământ-incintă. Zona de sud-vest” („Măr”)¹⁴ și un altul din punctul Biharea „Zona cetății de pământ”¹⁵.

⁷ D. Băcuet-Crișan, D. V. Sana, „Contribuții privind habitatul medieval timpuriu din nord-vestul României. Cercetările arheologice din așezarea de la Bobota - Pe vale/Iertaș (jud. Sălaj)”, în *Omagiu profesorului Ioan Andrițoiu cu prilejul împlinirii a 65 de ani. Studii și Cercetări Arheologice*, Alba Iulia, Ed. Altip, 2005, pl. XV.

⁸ Băcuet-Crișan, *Forme*, p. 168, fig. 3/3.

⁹ R. Popa, N. Chidioșan, „O reședință feudală din secolele XI-XII la Sânnicolau de Beiuș, pe Crișul Negru (jud. Bihor)”, în *Materiale și cercetări arheologice*, 1986, p. 231, fig. 6/b.

¹⁰ S. Dumitrașcu, *Biharea*, Oradea, Ed. Universității din Oradea, 1994, p. 201.

¹¹ *Ibidem*, p. 200.

¹² *Ibidem*, p. 209, pl. XXIII/1.

¹³ C. Cosma, *Vestul și nord-vestul României în secolele VIII-X d. H.*, Cluj-Napoca, Ed. Nereamia Napocae, 2002, pl. 63/1.

¹⁴ Dumitrașcu, *Biharea*, pl. XXIII/1.

¹⁵ Cosma, *Vestul*, pl. 63/1.

La Sântandrei (jud. Bihor, acum municipiul Oradea) în hotarul localității a fost descoperit un vas amforoidal (Pl. III) lucrat dintr-o pastă foarte compactă, degresată cu nisip, aspră la pipăit. Vasul are culoarea gălbuie cu nuanțe cărămizii. Este decorat prin incizare cu o linie simplă în val sub care au fost trasate linii simple drepte, orizontale, trasate paralel¹⁶.

De la Cefa „La Pădure” (jud. Bihor) cunoaștem un vas amforoidal fragmentar descoperit în anul 1992, autorul cercetărilor (Ioan Crișan) nu ne oferă însă nicio informație legată de caracteristicile acestuia¹⁷. Din desenul recipientului putem constata că vasul este în stare fragmentară, este decorat în zona gâtului cu un șir de impresiuni/crestături practicate cu unghia sau cu un instrument ascuțit, iar în zona pântecului cu benzi paralele de linii drepte trasate orizontal (Pl. V).

LOCUL DESCOPERIRII	TEHNICA DE MODELARE
Nușfalău „Țigoiul lui Benedek”	Roata rapidă
Bobota „Pe vale”	Roata rapidă
Biharea „Grădina SA-Baraj”	Roata înceată?/Roata rapidă?
Biharea „Cetatea de pământ-incintă. Zona de sud-vest” („Măr”)	Roata înceată?/Roata rapidă?
Biharea „Lutărie 1”	Roata înceată?/Roata rapidă?
Biharea „Zona cetății de pământ”	Roata înceată
Sântandrei	Roata rapidă
Sânnicolau de Beiuș „Dealul bisericii”	Roata înceată?/Roata rapidă?
Cefa „La Pădure”	Roata înceată?/Roata rapidă?

III. Clasificare tipologică. Cronologie

Deoarece, după cum am mai precizat mai sus, despre majoritatea vaselor amforoidale descoperite în diverse puncte la Biharea nu avem date

¹⁶ *Ibidem*, p. 227, pl. 235/4. C. Cosma, descriind vasul, afirmă că a fost lucrat la roata înceată. Și în documentația grafică acesta este prezentat ca fiind lucrat la roata înceată (pl. 235/4). În descrierea făcută, C. Cosma mai precizează faptul că pe fundul vasului se observă urmele sfirii cu care a fost desprins de pe roata olarului. Desprinderea cu o sfoară a vasului de pe roata olarului (urmele sfirii de pe fundul vaselor) este o caracteristică a ceramicii modelată la roata rapidă, astfel că, după părerea noastră, prezența urmelor sfirii pe vasul amforoidal de la Sântandrei indică faptul că acesta a fost lucrat la roata rapidă și nu la roata înceată!

¹⁷ I. Crișan, „Săpăturile arheologice de la Cefa-La Pădure, județul Bihor din anul 1992”, în *Crisia*, XXIII (1993), p. 15, pl. XIV/4.

descriptive suficiente și nici redări grafice, încadrarea lor tipologică este practic imposibilă. Prin urmare, clasificarea tipologică s-a făcut numai pentru exemplarele a căror redare grafică a fost publicată!

Având în vedere caracteristicile vaselor amforoidale descoperite (dimensiuni, forma buzei, a gurii și a gâtului) am identificat existența mai multor tipuri și variante ale tipurilor respective și propunem următoarea clasificare (Pl. VI):

Tipul I. Vas amforoidal cu gura largă, gâtul scurt, umărul arcuit și decorat cu bandă de caneluri (Tipul IA) sau cu bandă de linii drepte incizate (Tipul IB).

Tipul II. Vas amforoidal cu gura îngustă, gâtul puternic alungit, cu buza ușor arcuită (Tipul IIA) sau aproape dreaptă (Tipul IIB).

Tipul III. Vas amforoidal de formă bitronconică, umărul oblic, gâtul scurt și gura îngustă (Tipul IIIA) sau mai largă (Tipul IIIB).

Tipul IV. Vas amforoidal cu corpul bombat, gâtul scurt, gura largă, umărul arcuit, cu buza despicată/dublată de o canelură/colac cu muchiile pronunțate (Tipul IVA) sau cu muchiile mai rotunjite (Tipul IVB).

LOCUL DESCOPERIRII	TIP
Nușfalău „Țigoiul lui Benedek”	TIP IA și TIP IB
Bobota „Pe vale”	TIP IIA
Sânnicolau de Beiuș „Dealul bisericii”	TIP IIB
Biharea „Cetatea de pământ-incintă. Zona de sud-vest” („Măr”)	TIP IIIA
Cefa „La Pădure”	TIP IIIB
Biharea „Zona cetății de pământ”	TIP IVA
Sântandrei	TIP IVB

Așezarea de la Nușfalău „Țigoiul lui Benedek” a fost datată în ultimele decenii ale secolului VII - prima jumătate a secolului VIII¹⁸ și așezarea de la Bobota „Pe vale” în sec. VIII, posibil și începutul secolului IX¹⁹. Descoperirile de la Biharea „Lutărie 1” și Biharea „Grădina SA-Baraj” au fost datate în

¹⁸ Băcuț-Crișan, Așezarea, p. 273.

¹⁹ Băcuț-Crișan, Sana, Contribuții, p. 498.

secolele IX/X-XI²⁰, iar cele de la Biharea „Cetatea de pământ-incintă. Zona de sud-vest” („Măr”) în secolele XI-XIII²¹.

Gâtul de vas amforoidal descoperit întâmplător la Biharea „Zona cetății de pământ” a fost încadrat cronologic în secolele VIII-IX²², însă caracteristicile sale formale sunt aproape identice cu exemplarul de la Sântandrei datat în secolul X²³.

Vasul de la Sânnicolau de Beiuș „Dealul bisericii” a fost atribuit secolelor XI-XII²⁴. Exemplarul de la Sântandrei a fost încadrat cronologic în secolul X²⁵, dar după părerea noastră nu poate fi exclusă nici o datare mai târzie a acestuia (secolul XI). Pentru vasul de la Cefa „La Pădure” s-a propus încadrarea cronologică în secolele XI-XIII²⁶.

LOCUL DESCOPERIRII	DATARE
Nușfalău „Țigoiul lui Benedek”	ultimele decenii ale sec. VII - prima jumătate a sec. VIII
Bobota „Pe vale”	sec. VIII - începutul sec. IX
Biharea „Grădina SA-Baraj”	sec. IX/X-XI
Biharea „Cetatea de pământ-incintă. Zona de sud-vest” („Măr”)	sec. XI-XIII
Biharea „Lutărie 1”	sec. IX/X-XI
Biharea „Zona cetății de pământ”	sec. X-XI
Sântandrei	sec. X-XI
Sânnicolau de Beiuș „Dealul bisericii”	sec. XI-XII
Cefa „La Pădure”	sec. XI-XIII

În Transilvania, cele mai multe descoperiri de vase amforoidale au fost făcute pe valea Mureșului, în necropolele din secolele IX-X de la Blandiana A²⁷

²⁰ Dumitrașcu, *Biharea*, p. 195, 200-201.

²¹ *Ibidem*, p. 208-209.

²² Cosma, *Vestul*, p. 178.

²³ *Ibidem*, p. 227.

²⁴ Popa, Chidioșan, O reședință, p. 225, 232.

²⁵ Cosma, *Vestul*, p. 227.

²⁶ Crișan, Săpăturile, p. 15.

²⁷ K. Horedt, „Die Ansiedlung von Blandiana, Rayon Orăștie, am Ausgang des ersten Jahrtausends u. Z.”, în *Dacia* (N. S.), X (1966), Abb. 6/1-4, 7/3; I. Aldea, H. Ciugudean, „Noi descoperiri feudal-timpurii la Blandiana (jud. Alba)”, în *Apulum*, XIX (1981), fig. 3/7; Gh. Anghel, H. Ciugudean, „Cimitirul feudal timpuriu de la Blandiana (jud. Alba)”, în *Apulum*, XXIV (1987), fig. 3/1-5; fig. 4/6.

și Alba Iulia „Stația de Salvare”²⁸, însă ele diferă de exemplarele de la Nușfalău „Țigoiul lui Benedek” prin dimensiuni, pastă, ornamente și tehnică de modelare²⁹. Fragmente de vase amforoidale au fost semnalate și în incinta fortificată de la Cluj-Mănăstur, descoperiri datate în secolele IX-X³⁰, încadrare cronologică care ar trebui – credem noi – revizuită.

Vasul amforoidal de la Biharea „Cetatea de pământ-incintă. Zona de sud-vest” („Măr”) are analogii formale foarte bune cu vasul descoperit la Cefa „La Pădure”. Pe teritoriul Ungariei, vase amforoidale identice sau aproape identice cu cele de la Biharea „Zona cetății de pământ”, Biharea „Cetatea de pământ-incintă. Zona de sud-vest – Măr”, Cefa „La Pădure” și Sântandrei au fost descoperite în situri databile în secolele XI-XIII, cum sunt cele de la Muhi „Templomdomb”³¹ sau Kána³². Deocamdată, în spațiul transilvănean, pentru exemplarul descoperit la Sânnicolau de Beiuș „Dealul bisericii” nu cunoaștem alte analogii publicate.

Pentru vasele amforoidale databile în secolele X-XIV din Ungaria a fost stabilită o tipocronologie de către M. Takács³³ și raportându-ne la aceasta, vasul de la Biharea „Cetatea de pământ-incintă. Zona de sud-vest” („Măr”) poate fi încadrat în Tipul 1, plasat cronologic în perioada 1100-1300³⁴, iar vasele de la Biharea „Zona cetății de pământ” și Sântandrei ar putea fi încadrate în Tipul 2, plasat cronologic în jurul anului 1100³⁵.

Conform clasificării propuse de noi, tipurile de vase amforoidale identificate în vestul și nord-vestul României ocupă următoarele secvențe cronologice (Pl. VII):

- a. Tipurile IA și IB se datează în ultimele decenii ale secolului VII - prima jumătate a secolului VIII;
- b. Tipul IIA aparține secolului VIII - începutul secolului IX;
- c. Tipul IIB aparține secolelor XI-XII;
- d. Tipurile IIIA și IIIB aparțin secolelor XI-XIII;

²⁸ H. Ciugudean, „Pottery offerings in the early Middle Age cemetery of Alba Iulia – Stația de Salvare”, în *Funerary offerings and votive depositions in Europe's 1st millenium A. D. Cultural artefacts and local identities*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2007, pl. IV/1-4; pl. V/1-2, 4; pl. VI/2-3, 5.

²⁹ Băcuț-Crișan, *Forme*, p. 171.

³⁰ P. Iambor, Șt. Matei, „Incinta fortificată de la Cluj-Mănăstur”, în *AMN*, XVI (1979), pl. III/3-4.

³¹ L. József, P. Tamás, T. Gábor, „Muhi-Templomdomb”, în *Utak a múltba. Az M3-as autópályá régészeti leletmentései*, Budapest, 1997, p. 144-148, fig. 151; p. 199-200, fig. 4, 6, 10.

³² L. Orsolya, „Kérdések és feladatok a kánai temető antropológiai feldolgozásával kapcsolatban”, în *Régészeti kutatások magyarországon 2004*, Budapest, 2005, p. 70, fig. 13.

³³ M. Takács, „Formschatz und Chronologie der Tongefäße des 10.-14. Jhs. der Kleinen Tiefebene”, în *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 48 (1996), p. 135-196.

³⁴ *Ibidem*, p. 175.

³⁵ *Ibidem*.

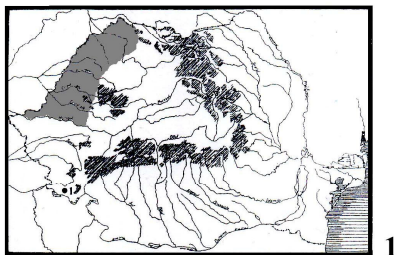
- e. Tipurile IVA și IVB se datează în secolul X, posibil și în secolul XI.

IV. Concluzii

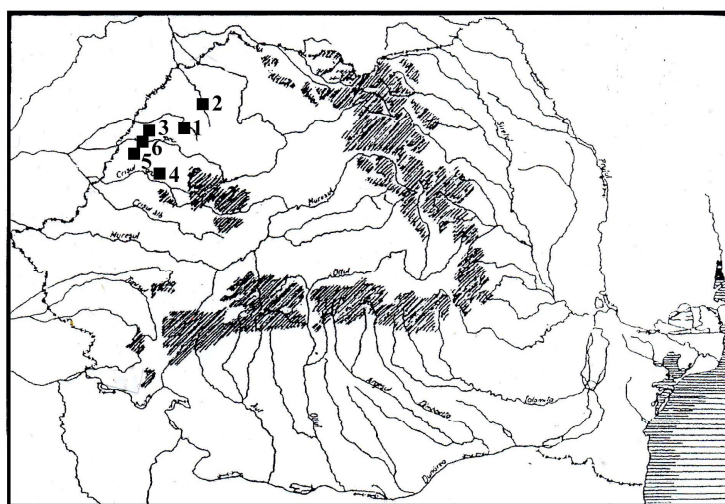
În vestul și nord-vestul României am înregistrat nouă puncte arheologice cu descoperiri de vase amforoidale, ceramică pentru care propunem acum o clasificare tipologică. Unele vase au fost descoperite în așezări medievale timpurii (Nușfalău „Țigoiul lui Benedek”, Bobota „Pe vale”, Biharea „Grădina SA-Baraj”, Biharea „Lutărie 1”, Cefa „La Pădure”), altele într-o fortificație medievală timpurie (Biharea „Cetatea de pământ-incintă. Zona de sud-vest” („Măr”), Biharea „Zona cetății de pământ”), unul într-o reședință medievală timpurie (Sânnicolau de Beiuș „Dealul bisericii”) și unul în hotarul unei localități, fără locație precisă (Sântandrei). Desigur, nu excludem posibilitatea existenței și a altor descoperiri de acest fel, nepublicate încă, iar numărul real al vaselor similare să fie mai mare decât cel repertoriat acum.

După cum s-a mai precizat, a fost analizat numai materialul arheologic cunoscut în literatura de specialitate, utilizându-se numai informațiile (de multe ori incomplete) publicate de autorii descoperirilor/cercetărilor. Prin urmare, prezentele considerații de ordin tipologic și cronologic nu sunt definitive și inatacabile.

Ceramica medievală timpurie din vestul și nord-vestul României (și nu numai!) are nevoie de cercetări aprofundate, care să vizeze categoriile ceramice existente (cu mâna, la roata înceată, la roata rapidă) și raportul dintre acestea (statistici), formele ceramice și evoluția lor (tipologii, cronologii, statistici).

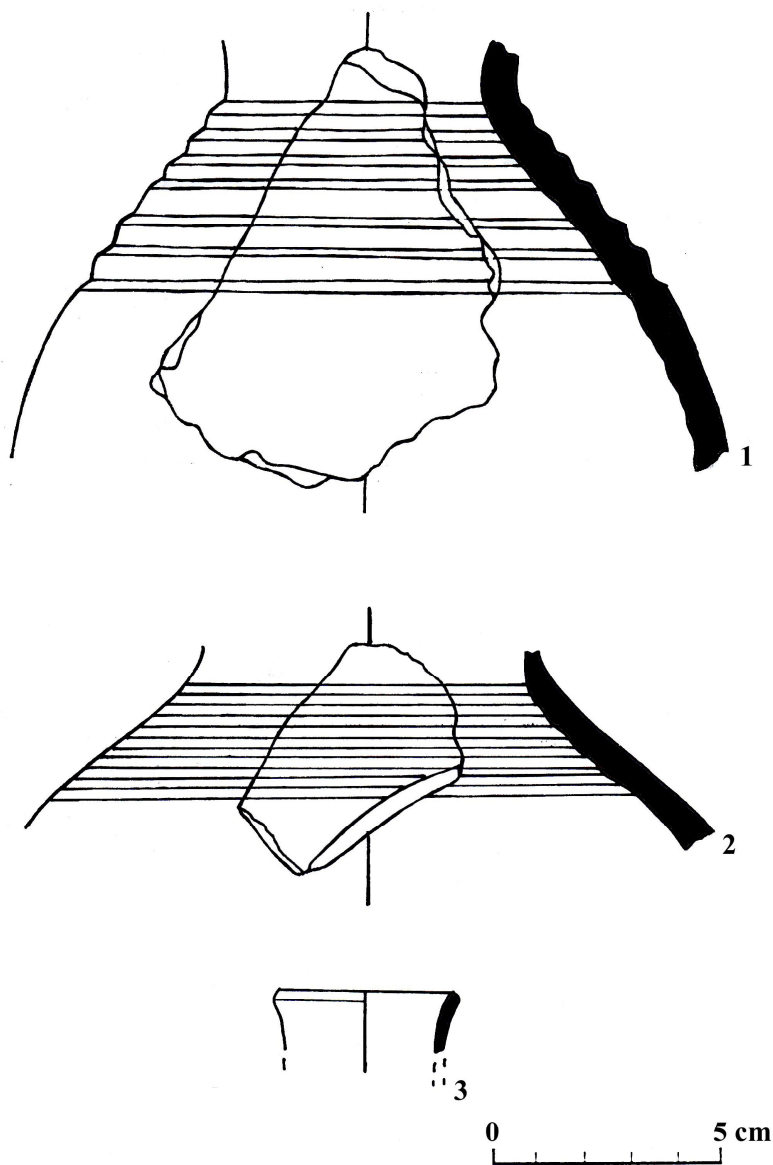
1

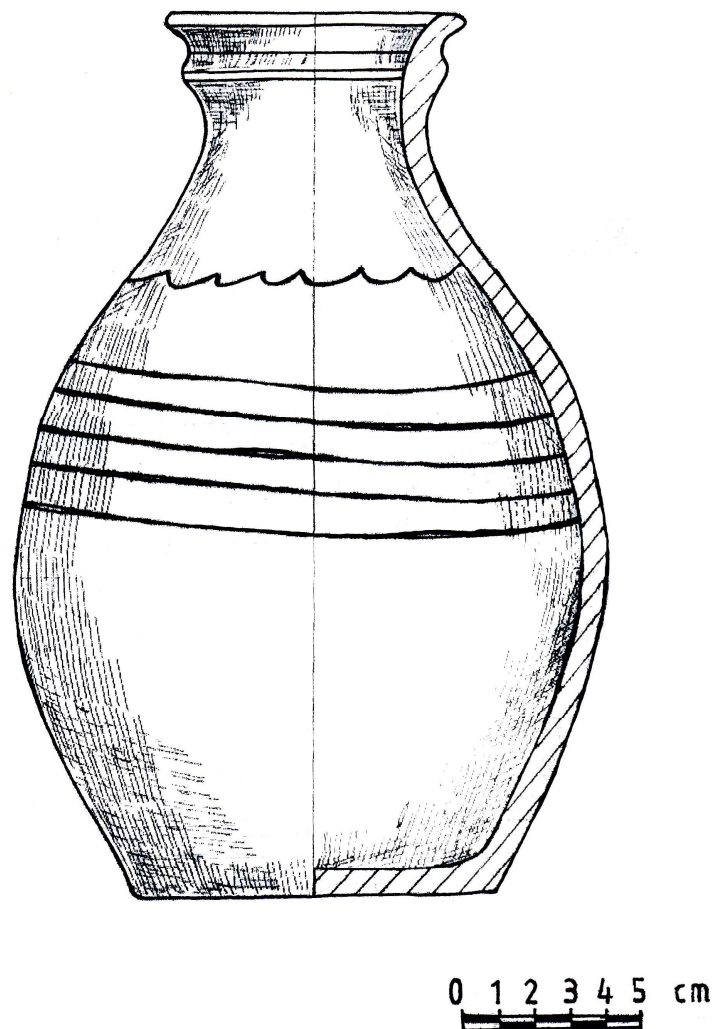
2

1. NUȘFALĂU „Țigoiul lui Benedek”; **2. BOBOTA** „Pe vale”; **3. BIHAREA** („Grădina SA-Baraj”, „Luțârie I”, „Cetatea de pământ-incintă. Zona de sud-vest” („Măr”), „Zona cetății de pământ”); **4. SÂNNICOLAU DE BEIUȘ** „Dealul bisericii”; **5. CEFA** „La Pădure”; **6. SÂNTANDREI**

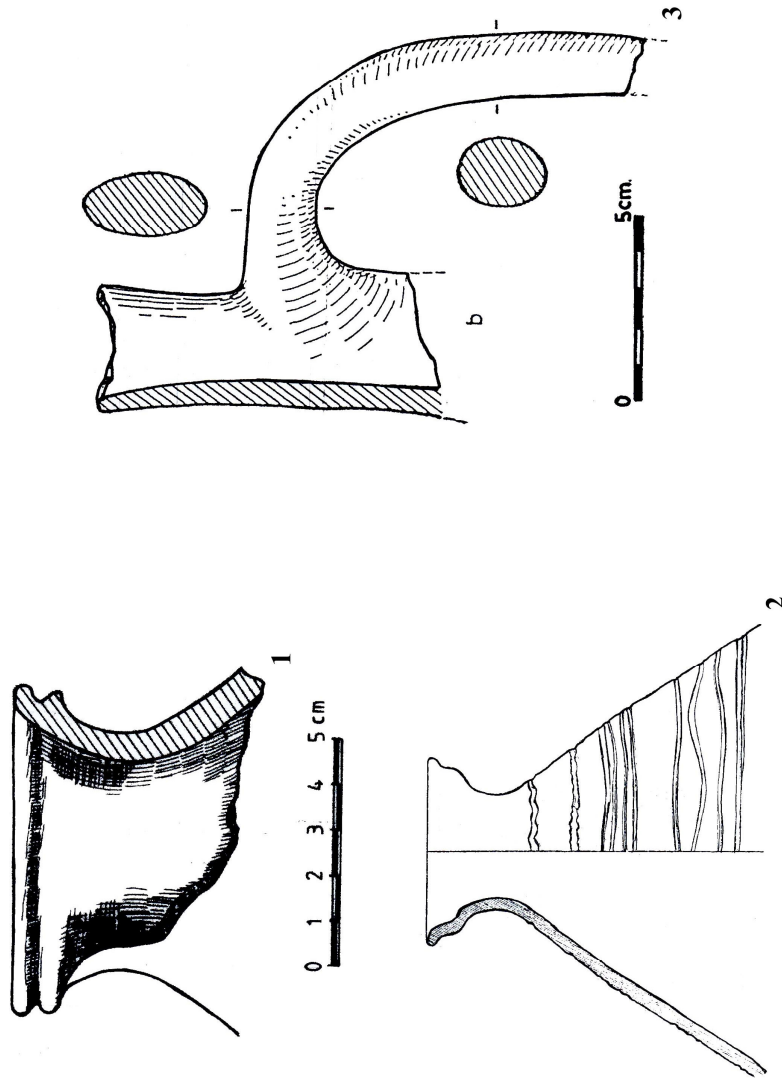
Pl. I. Amplasarea zonei studiate (vestul și nord-vestul României) pe teritoriul României
(1). Descoperirile de vase amforoidale medievale timpurii din vestul și nord-vestul
României (2)

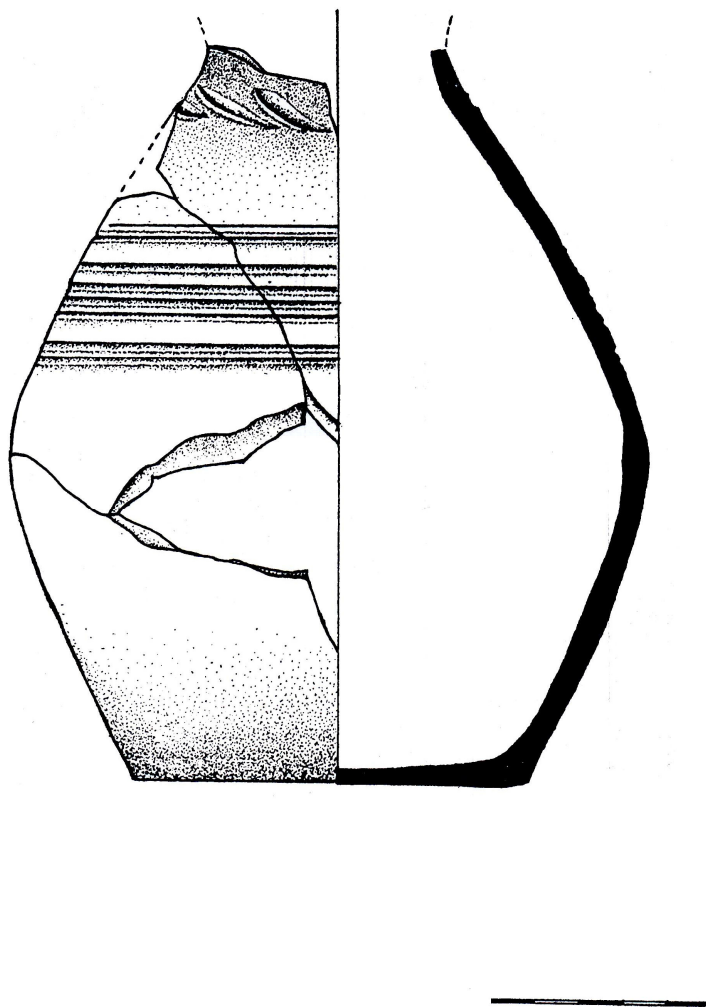
Pl. II. Nușfalău „Țigoiul lui Benedek” (1-2); Bobota „Pe vale” (3)

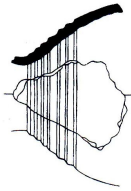
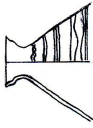
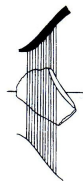
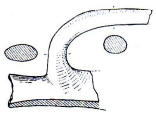
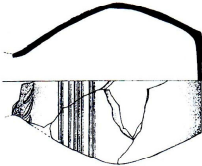
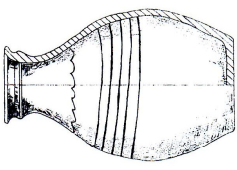
Pl. III. Sântandrei (după Cosma, *Vestul*)

Pl. IV. Biharea „Zona cetății de pământ” (1) (după Cosma, *Vestul*); Biharea „Cetatea de pământ-incintă. Zona de sud-vest” („Măr”) (2) (după Dumitrașcu, *Biharea* – publicat fără scară); Sânnicolau de Beiuș „Dealul bisericii” (3) (după Popa, Chidioșan, *O reședință*)

Pl. V. Cefa „La Pădure” (după Crișan, Săpăturile)

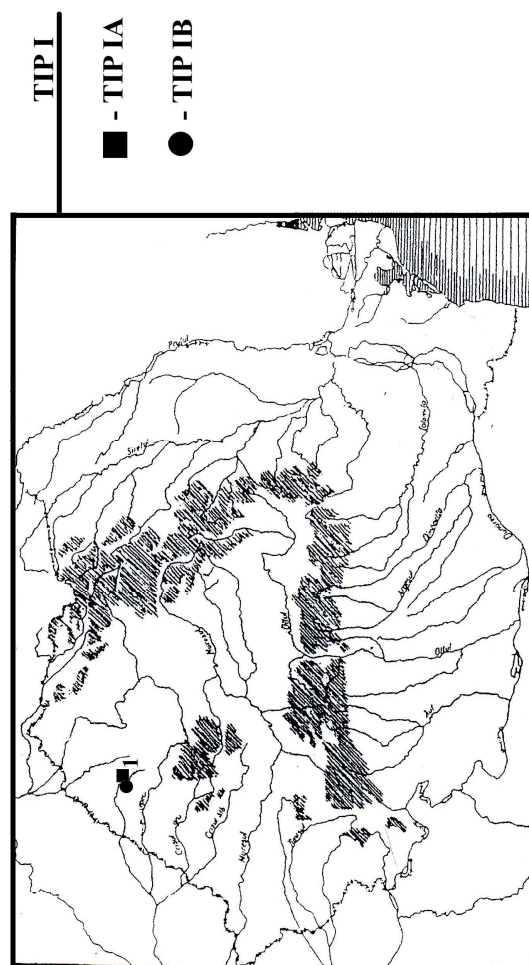
CLASIFICARE							
TIP I		TIP II		TIP III		TIP IV	
Tip IA		Tip IIA		Tip IIIA		Tip IVA	
							
Tip IB		Tip IIB		Tip IIIB		Tip IVB	
							

Pl. VI. Propunere de clasificare a vaselor amforoidale medievale timpurii din vestul și nord-vestul României

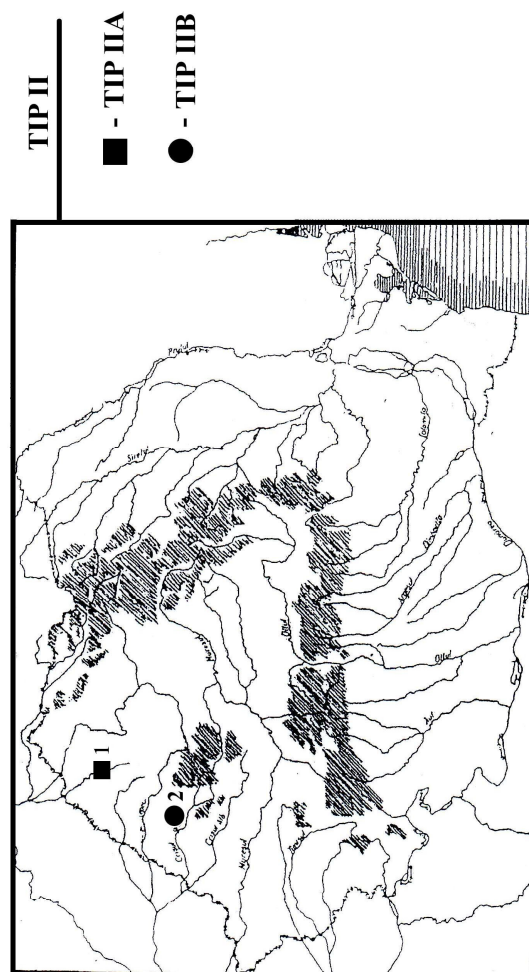
TABEL TIPOCRONOLOGIC

TIP IA							
TIP IB							
TIP IIA							
TIP IIB							
TIP IIIA							
TIP IIIB							
TIP IVA							
TIP IVB							
	Sec. VII	Sec. VIII	Sec. IX	Sec. X	Sec. XI	Sec. XII	Sec. XIII

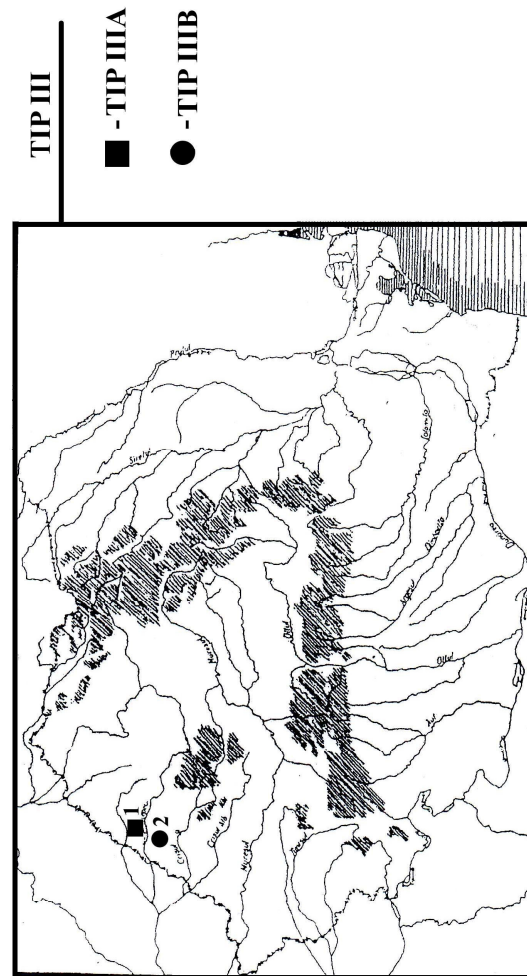
Pl. VII. Cronologia tipurilor de vase amforoidale medievale timpurii din vestul și nord-vestul României

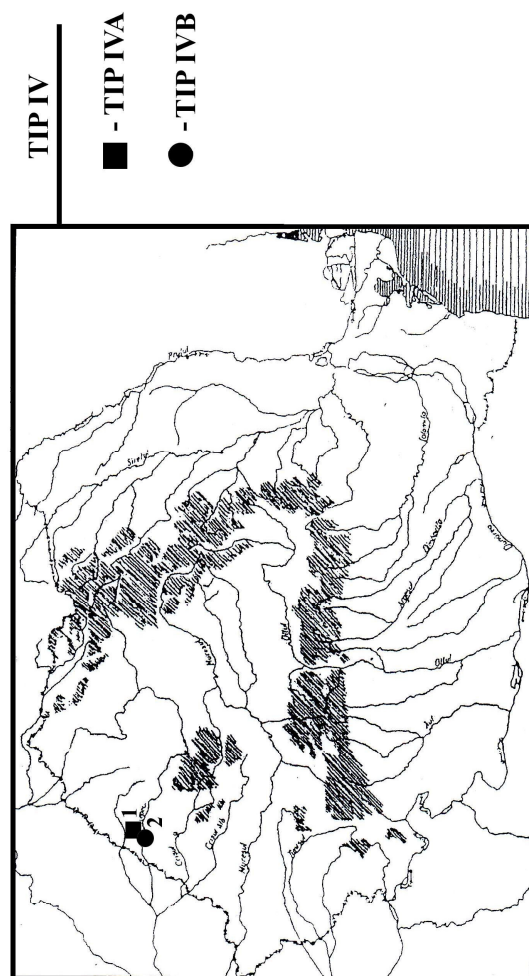
Pl. VIII. Răspândirea Tipului I (cu variantele Tip IA și Tip IB): 1. Nușfalău „Țigoiul lui Benedek”

Pl. IX. Răspândirea Tipului II (cu variantele Tip IIA și Tip IIB): 1. Bobota „Pe Vale”;
2. Sânnicolau de Beiuș „Dealul Bisericii”

Pl. X. Răspândirea Tipului III (cu variantele Tip IIIA și Tip IIIB): 1. Biharea „Cetatea de pământ – incintă. Zona de sud-vest” („Măr”); 2. Cefa „La Pădure”

Pl. XI. Răspândirea Tipului IV (cu variantele Tip IVA și Tip IVB): 1. Biharea „Zona Cetății de pământ”; 2. Sântandrei